

Paul-Henri Spaak, De strijd is niet gedaan

Caption: In zijn memoires beschrijft Paul-Henri Spaak de "politiek van de lege stoel", die op 30 juni 1965 begon en door het compromis van Luxemburg op 29 januari 1966 werd beëindigd.

Source: SPAAK, Paul-Henri. Combats inachevés. Volume II: De l'espoir aux déceptions. Paris: Fayard, 1969. 444 p. (Les grandes études contemporaines). p. 407-414.

Copyright: (c) Translation Centre Virtuel de la Connaissance sur l'Europe (CVCE)
All rights of reproduction, of public communication, of adaptation, of distribution or of dissemination via Internet, internal network or any other means are strictly reserved in all countries.
Consult the legal notice and the terms and conditions of use regarding this site.

URL: http://www.cvce.eu/obj/paul_henri_spaak_de_strijd_is_niet_gedaan-nl-6060b2d4-d5c1-4e6b-88f6-7ec92157f226.html

Last updated: 05/07/2016

Paul-Henri Spaak, *De strijd is niet gedaan*

[...]

Generaal de Gaulle kwam als winnaar uit de problemen die hij in 1963 had gecreëerd. Zowel op het vlak van de inhoud als op het vlak van de vorm had hij het evenwel mis. Hoewel hij deels wel gelijk had, werd hij in 1965 verplicht een compromis te aanvaarden, omdat hij tegenover zich vijf eensgezinde partners had die vastbesloten waren om deze keer niet toe te geven.

De crisis van 1965 valt moeilijk uit te leggen, omdat meerdere problemen tegelijk speelden en omdat de verantwoordelijkheden verdeeld waren tussen de Commissie, die een tactische fout had begaan, Italië, Duitsland en Nederland, die de indruk wekten een uitvlucht te zoeken om eerder gemaakte afspraken niet na te komen, en Frankrijk dat, aangezien het niet had gekregen waar het wettelijk gezien recht op had, een standpunt innam dat tegen de bepalingen van het verdrag inging.

Alleen de afvaardigingen van België en Luxemburg trachtten de standpunten te verzoenen. Maar dat volstond niet om te slagen.

Om te begrijpen wat er was gebeurd, moeten we even teruggaan naar de Raad van ministers. Die had beslist dat uiterlijk 30 juni 1965 een besluit moest zijn genomen over de financiering van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Tegelijkertijd had de Raad van ministers de Commissie opdracht gegeven om algemene voorstellen te doen met betrekking tot het toekomstige beleid van de Gemeenschap.

In de lente van 1965 had de Commissie een rapport voorbereid met daarin drie punten : de financiering van het gemeenschappelijk landbouwbeleid, de creatie van eigen middelen voor de Gemeenschap en de uitbouw van de bevoegdheden van het Europees Parlement.

Voorzitter Hallstein had deze voorstellen, zonder meer, voorgelegd aan de Vergadering in Straatsburg, nog voor hij deze aan de Raad van ministers had voorgelegd. De Vergadering reageerde, zoals te verwachten was, enthousiast op de voorstellen die er werden gedaan. En daardoor kregen die voorstellen veel meer gewicht. Door deze goedkeuring geraakten de regeringen in een hachelijke positie. Hun vrijheid om zich over deze voorstellen uit te spreken, was veeleer beperkt. Maar de Commissie zat in een nog lastiger parket. Zij was er immers door gebonden en kon niet meer de verzoenende rol spelen die normaal gezien de hare is. Wanneer de ministers dan van 28 tot 30 juni 1965 in Brussel samenkwamen, botsten twee stellingen met elkaar: er was het standpunt van de Fransen die stelden dat de resolutie die voor het eind van de maand in een akkoord over de financiering van het gemeenschappelijk landbouwbeleid voorzag, onmiddellijk moest worden toegepast, en er was het standpunt van de Duitse, Italiaanse en Nederlandse delegaties die het verslag van de Commissie aangrepen om te vragen dat « de problemen in hun geheel zouden worden aangepakt ». Wanneer dit laatste voorstel zou worden aanvaard, betekende dat het uitstellen van een oplossing voor het financieringsprobleem. Het was praktisch onmogelijk om in tweeënzeventig uur een oplossing te vinden voor de problemen die verbonden waren aan het creëren van eigen middelen en het geven van meer bevoegdheden aan het Parlement.

De Fransen leken verontwaardigd over wat zij bestempelden als het terugkomen op een gegeven woord. Ik moet overigens toegeven dat de uitleg van de Duitsers, Italianen en Nederlanders niet meteen de indruk wekte dat zij geheel te goeder trouw handelden. Het leek erop dat zij het verslag van de Commissie gebruikten als voorwendsel om te weigeren hun verbintenissen na te komen, of tenminste dit verslag als een kans zagen om compensaties in de wacht te slepen voor de offers die van hen werden verwacht.

Couve de Murville, die voorzitter was, volgde opnieuw een vreemde tactiek. Terwijl het voor iedereen duidelijk was op welke problemen wij afstevenden, stelde hij de bespreking ervan uit en onderhield hij de aanwezigen met onbelangrijke problemen. Toen hij uiteindelijk besliste om het belangrijkste punt op de agenda ter bespreking voor te leggen, was de sfeer al helemaal bedorven.

De Franse delegatie was sterk samengesteld. Naast Couve de Murville, wiens kwaliteiten als *debater* ik

reeds heb vermeld, waren er verder Pisani, minister van Landbouw, die vertrouwd was met de problemen en wiens tussenkomsten opvielen door hun helderheid en precisie, en Valéry Giscard d'Estaing, wiens soepelheid, methodiek en niet van passie ontdane technocratische bekwaamheid de onpartijdige deelnemers zeker zouden bevallen.

De Fransen, die niet te vermurwen waren en vasthielden aan het principe dat alleen het probleem van de financiering moest worden besproken, stelden zich met de toepassingsmethodes die zij voorstelden soepel, inventief, ja zelfs genereus op. Al hun voorstellen botsten op de onverzettelijke en niet altijd gerechtvaardigde weigering van hun tegenstanders die, los van eerder gedane beloften, stelden dat zij het debat wilden uitbreiden met 11e punten die in het verslag van de Commissie waren opgenomen. De leden van de Commissie bleven, geheel in tegenstelling tot hun gewoonte en taak, passief toekijken.

Ik voelde mij daar niet gelukkig bij. Ik stond achter het merendeel van de voorstellen die door de Commissie werden gedaan. Wanneer die zouden worden aanvaard, zouden zij het mogelijk maken om een nieuwe fase in de eenmaking van Europa aan te vatten, maar ik kon mij niet van de indruk ontdoen dat de Commissie een fout had gemaakt door deze voorstellen publiek te maken nog voor zij zeker was dat een akkoord van de regeringen mogelijk was. Verder kon ik mij ook niet verzoenen met de gedachte dat men dit gebruikte om de naleving van een duidelijke verbintenis uit te stellen. En dat zou ik proberen duidelijk te maken. Volgens mij moest het probleem van de landbouwfinanciering onverkort, zoals beloofd, worden opgelost om dan, op basis van een afgesproken agenda, de andere problemen aan te pakken.

Net zo min als mijn collega's was ik ook niet vergeten hoe de Franse regering ons had behandeld op het ogenblik dat de onderhandelingen met Groot-Brittannië waren verbroken, maar ik was niet van plan mij te laten leiden door mijn gevoelens. Ik weigerde om bij wijze van vergelding een vervelende ruzie te starten. Het bouwen aan de eenwording van Europa vereist, volgens mij, algehele onpartijdigheid en absolute eerlijkheid bij het onderzoeken van problemen. Wanneer deze regels worden overtreden, komt de toekomst in gevaar. Maar er was niets aan te doen. Iedereen bleef bij zijn standpunt. Op alle Franse voorstellen, waaronder een aantal ingenieuze, volgde een afwijzing van de drie delegaties, een afwijzing die des te duidelijker was omdat ze vaak neerkwam op een geringschattend stilzwijgen.

Op 30 juni om middernacht was er nog steeds geen akkoord, en Couve de Murville maakte een einde aan de besprekingen en stelde vast dat ze waren mislukt.

Ook al trof Frankrijk hier geen schuld, was de reactie van Frankrijk die daarop volgde eens te meer ontoelaatbaar. In tegenstelling tot haar verplichtingen weigerde Frankrijk zitting te nemen in de Raad van ministers en de Raad van vervangers en verlamde door haar afwezigheid het leven van de Gemeenschap. Een dergelijke houding was in strijd met de wet. Het verdrag verplicht de lidstaten ertoe, hun medewerking te verlenen aan de goede werking van de Gemeenschap. Door te « staken » overtrad generaal de Gaulle één van de fundamentele bepalingen van het verdrag.

De crisis die zo was ontstaan, duurde zes maanden. Maar er kwam snel beweging. Dankzij de technische werkzaamheden die waren doorgegaan en de voorstellen van de Commissie, die gelukkig opnieuw haar activiteiten had hervat, leek het er al snel op dat er een akkoord mogelijk zou zijn voor de landbouwfinanciering. Dat volstond niet om de vertegenwoordigers van Frankrijk terug aan de tafel van de Raad te krijgen. De Franse regering, die nu meer grieven aanbracht, trachtte een herziening van het verdrag te verkrijgen door de bepalingen met betrekking tot de stemming bij meerderheid te laten schrappen. Tegelijkertijd legde de Franse regering een aantal eisen op tafel die, wanneer ze zouden worden aanvaard, het prestige en de autoriteit van de Commissie zouden aantasten.

[...]

Aangezien Frankrijk weigerde zitting te nemen in de Raad van ministers, waren de vijf partners verplicht om zonder Frankrijk te vergaderen, wat delicate juridische problemen met zich bracht.

De Raad van ministers werd in die periode voorgezeten door de Italiaan Colombo. Dit was een buitenkans

omdat hij één van de besten onder ons was. Zijn intelligente diplomatie, zijn flexibele geest, zijn constructieve verbeelding betekenden voor ons een grote steun. Hij was onze vertegenwoordiger bij de Fransen. En hij kweet zich perfect van die taak. Zijn onverstoorbare hoffelijkheid maakte dat hij de meest delicate boodschappen kon overbrengen zonder al te hevige reacties uit te lokken. Hij wist onverstoorbaar vast te houden aan de kern van de zaak, zonder dat de in moeilijkheden verkerende tegenstander gezichtsverlies zou lijden. Zijn in de Italiaanse politiek al belangrijke rol zou in de daaropvolgende periode nog aan gewicht winnen. Hij is een van de meest respectabele en meest waardevolle Europese prominenten.

Onder zijn leiding zijn wij erin geslaagd om een beleid en een tactiek uit te werken. Op basis van de nieuwe voorstellen die door de Commissie met betrekking tot de financiering van het landbouwbeleid werden gedaan, hebben wij daadwerkelijk vooruitgang geboekt op weg naar een oplossing die echter zonder de goedkeuring van Frankrijk niet definitief kon zijn. Wij kwamen ook tot de conclusie dat een herziening van het verdrag door de regel van de stemming bij meerderheid te wijzigen, niet bespreekbaar was. Uiteindelijk raakten wij het erover eens om de problemen met betrekking tot het statuut van de Commissie te bespreken tijdens een speciale zitting van de Raad van ministers, waarbij de leden van de Commissie niet aanwezig zouden zijn. Wij boden Frankrijk aan om binnen het normale kader, in Brussel, samen te komen om de technische problemen op te lossen. Wij stelden tegelijk voor om alleen met de ministers te vergaderen en daar dan de algemene toestand van de Gemeenschap te bespreken. Dit laatste voorstel werd niet zonder slag of stoot aanvaard. De Commissie was er sterk tegen, maar het reglement voorzag wel in een dergelijke procedure. Couve de Murville stemde er, na een ontmoeting met Colombo, mee in.

De ministers van Buitenlandse Zaken kwamen op 17 en 18 januari en vervolgens op 28 en 29 januari samen in Luxemburg. De besprekingen om tot een compromis te komen, namen bijzonder veel tijd in beslag. Gedurende die hele tijd speelde ik verder de rol van verzoener tussen Frankrijk aan de ene kant, en Duitsland en Nederland aan de andere kant, de twee landen van de Vijf die zich het hardst opstelden.

De Franse standpunten leken mij niet geheel ongegrond. Over het probleem van de stemming bij meerderheid was een compromis evenwel onmogelijk. Al wat wij konden doen, was bevestigen dat wij verder en te goeder trouw wilden streven naar een unaniem akkoord. Maar als dat er niet kwam, moest het verdrag worden toegepast. Een dergelijk voorstel kon de goedkeuring van Couve de Murville niet wegdragen.

Voor wat de verhouding tussen de Raad van ministers en de Commissie betreft, hebben wij, ondanks het feit dat de problemen veel minder groot waren en een aantal aspecten van de discussie belachelijk waren, heel wat geduld aan de dag moeten leggen vooraleer naar ons werd geluisterd. Midden in de nacht van 29 januari zijn wij er dan eindelijk in geslaagd om de tekst van een communiqué op te stellen. Met betrekking tot het probleem van de stemming bij meerderheid stelden wij vast dat wij onderling van mening verschilden. Frankrijk bleef alleen achter. Zijn vijf partners hadden niet toegegeven. Nadat zij te kennen hadden gegeven dat zij er naar zouden streven om binnen een redelijke termijn tot unaniem aanvaarde oplossingen te komen, onderstreepten zij dat, ingeval er dan toch geen unaniem besluit zou komen, een stemming bij meerderheid vereist zou zijn. De Franse delegatie maakte voorbehoud. Het meningsverschil terzake werd geconstateerd. Daar werd meteen aan toegevoegd dat dit meningsverschil een herneming van de normale activiteiten van de Gemeenschap niet in de weg stond.

Met betrekking tot de verhouding tussen de Raad en de Commissie werden enkele bijzonder wijze principes opgesomd. De aanvaarding daarvan zou een betere samenwerking tussen de twee belangrijkste organen van de Gemeenschap mogelijk maken. Aan de autoriteit van de Commissie werd niet geraakt.

De zware crisis waarin wij op 30 juni waren verzeild door de weigering van Frankrijk om zitting te nemen in de communautaire organen, was daarmee voorbij. Het leven van de Gemeenschap kon worden hernomen. Tijdens de zes maanden waarin het communautaire leven was opgeschort, kon ik voor mijn inspanningen met het oog op verzoening rekenen op de steun van onze permanente vertegenwoordiger Joseph Van der Meulen, een van mijn beste medewerkers op het ogenblik van de onderhandelingen over het verdrag van Rome. Hij gaf niet alleen blijk van een ontombare werklust, maar was ook een vurig verdediger van Europa en een echte teamspeler. Eens te meer werd ik goed ter zijde gestaan.

[...]